

Просверякова О. В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Логвиненко А. О., старший викладач

ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ У СПРАВАХ ПРО НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Актуальність дослідження предмету злочину у справах про незаконне заволодіння транспортними засобами, згідно статті 289 КК України, проявляється в тому, що удосконалення протидії незаконному заволодінню автотранспортом пріоритетний напрям діяльності органів внутрішніх справ. Протидія незаконному заволодінню автотранспортом, набуває міжнародного характеру. З одного боку, злочинність загострюється на національному рівні, а з іншого – стає усе більше транснаціональною та організованою.

З огляду на зазначене ситуація вимагає пошуку нових форм і методів боротьби з незаконним заволодінням автотранспортом, а також вивчення, поширення і використання позитивного вітчизняного й закордонного досвіду.

Розкриття та розслідування даної категорії злочинів вимагає насамперед вирішення питання про те, що є предметом даного злочину. Насамперед слід встановити, що відноситься до предмету злочину по даній категорії кримінальних справ. При визначенні предмету цього злочину необхідно враховувати положення правових норм, у яких визначено поняття «транспортні засоби». Під транспортними засобами в статті 289 КК України слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби (згідно з приміткою 286 КК України).

Розкриття та розслідування незаконного заволодіння транспортними засобами потребує з'ясування питання про те, які види транспортних засобів відносяться до предмету цього злочину, а які є предметом інших злочинів. До предмету злочину у ст. 289 КК України належать такі транспортні засоби:

1) усі види автомобілів.

2) колісний транспортний засіб (автобус, вантажний та легковий автомобіль, причіп, напівпричіп), який використовується для перевезення пасажирів, вантажів або виконання спеціальних робочих функцій [1]. Машини спеціального призначення санітарні,

пожежні, спортивні, автокрани, навантажувачі, вишки, поливальні, а також автобуси [2, с. 348];

3) трактори;

4) інші самохідні машини, призначені для будівельних, дорожніх, сільськогосподарських та інших робіт: грейдери, комбайни, бульдозери, крани, екскаватори і т. д. [2, с. 348];

5) трамваї і тролейбуси;

6) мотоцикли;

7) інші механічні транспортні засоби.

Враховуючи вищевикладене, не є предметом злочину у ст. 289 КК України:

1) мопеди (двоколісні транспортні засоби, що мають двигун з робочим об'ємом до 50 куб. см.);

2) велосипеди;

3) рухомий склад метрополітену, фунікулера та інших видів залізниць (пасажирські та вантажні потяги, локомотиви, дрезини тощо);

4) залізничний, повітряний, річковий і морський транспорт (включаючи й маломірні судна) (у разі незаконного заволодіння ним кримінальна відповідальність буде наставати за ст. 278 КК «Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна»);

5) причіп – транспортний засіб, призначений для руху тільки в з'єднанні з іншим транспортним засобом (до цього виду транспортних засобів належать також напівпричепи і причепи-розпуски);

6) платформи із спеціальним обладнанням, що рухаються трамвайними коліями;

7) бойові, спеціальні або транспортні самохідні машини Міністерства внутрішніх справ, Міністерства оборони, Служби безпеки України тощо [2, с. 19]. У разі вчинення незаконного заволодіння такими транспортними засобами особою, що є суб'єктом військових злочинів, відповідальність наставатиме за ст. 410 КК. Якщо ж посягання вчиняється особою, що не є таким суб'єктом, кваліфікація вчиненого за ст. 289 КК може здійснюватися лише тоді, коли цей транспортний засіб є дорожнім. В іншому разі таку техніку не можна визнавати предметом злочину, передбаченого ст. 289 КК [2, с. 44];

8) деталі, вузли, агрегати транспортного засобу, без мети заволодіння останнім. Незаконне заволодіння в будь-який спосіб деталями, вузлами, агрегатами транспортного засобу, без мети заволодіння останнім, не утворює склад цього злочину та повинно

кваліфікуватися як викрадення цих предметів (крадіжка, грабіж тощо) [2, с. 83];

9) гужеві повозки.

Дослідження предмета злочинного посягання вимагає розгляду проблемних питань та пропозицій з цієї теми.

Важливе значення має розгляд пропозицій про розширення предмету цього злочину. В. В. Ємельяненко пропонує до предмета незаконного заволодіння відносити верхових або в'ючних тварин. На його думку, верховими визнаються тварини, на яких здійснюється переміщення верхом, а в'ючними визнаються тварини, на яких перевозять поклажу (кінь, олень, верблюд, як, мул, осел) [4, с. 151-153]. Для України це питання не набуває такого актуального характеру, оскільки верхові тварини використовуються рідко, а в'ючні практично взагалі не використовуються.

Дискусійними можуть бути питання про те, як кваліфікувати незаконне заволодіння транспортними засобами, що здані на металобрухт, чи мають історичну цінність (є пам'ятками історії) або незаконне заволодіння предметами, що знаходились в транспортному засобі. Очевидно, що незаконне заволодіння предметами, що знаходяться в транспортному засобі, можна кваліфікувати по-різному. Якщо ці предмети є складовою транспортного засобу (відео чи аудіо магнітофон, портативний ноутбук, DVD тощо) чи призначенні для його обслуговування (інструменти, аптечка, вогнегасник) і особа заволоділа ними разом з транспортним засобом, то її дії будуть охоплюватись ст. 289 КК України, якщо ж особа заволоділа лише цими предметами без транспортного засобу, то її дії залежно від способу заволодіння - будуть кваліфікуватися як злочини проти власності - крадіжка, грабіж тощо.

Отже, за сукупністю, на наш погляд, необхідно кваліфікувати і дії особи, яка поряд із незаконним заволодінням транспортним засобом заволоділа дорогими речами, які там знаходились (наприклад товаром, який знаходився у вантажному автомобілі). Незаконне заволодіння транспортним засобом, що вже зданий на металобрухт, необхідно кваліфікувати також як злочин проти власності. А вирішення проблемних питань предмету злочину, передбаченого ст. 289 КК України, відповідно до вищесказаного, є ефективним правовим засобом забезпечення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, що у майбутньому потребує досліджень.

Література

1. Про автомобільний транспорт: Закон України від 5 травня 2001 р. № 3492-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 32. – Ст. 273.
2. Александров Ю. В. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / Ю. В. Александров. – К.: Атіка, 2009. – 744 с.
3. Кримінальний кодекс України від 5 травня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 32. – Ст. 273.
4. Ємельяненко В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ємельяненко Володимир Віталійович. – Х., 2009. – 212 с.

УДК 351.814.2 (043.2)

Семенюк Я. А., Пухтій Т. М., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Науковий керівник: Грекова Л. Ю., асистент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УГОНУ АБО ЗАХОПЛЕННЯ ПОВІТРЯНОГО СУДНА

Безпека польотів є важливою складовою діяльності цивільної авіації. Серед злочинів, пов'язаних із авіатранспортом, угони або захоплення повітряних суден є однією із найпоширеніших форм злочинності.

Як свідчить практика, у переважній більшості, угон або захоплення повітряного судна, передбачений ст. 278 Кримінального кодексу України відбувається під час здійснення польоту. Для прикладу, з 10 гучних викрадень літаків за останні 40 років, 7 захоплень було здійснено в повітрі, а 3 – в аеропорту [1].

Основним елементом криміналістичної тактики при розслідуванні злочинів, у тому числі авіаційних, є тактичний прийом, який виступає своєрідною науковою рекомендацією, або способом дії, або лінією поведінки. А. Ф. Волобуєв визначає тактичний прийом як найбільш раціональний та ефективний у певній ситуації спосіб дії, який обирає особа, котра проводить розслідування злочину, під час планування досудового та судового слідства, проведення слідчих та судових дій, використання спеціальних знань, організації взаємодії з органами дізнання та громадськістю з метою збирання, дослідження, оцінки та використання доказів для встановлення істини в кримінальному провадженні [2].